

PSY515 PRAKTIKUM KVALITATIVNÍ METODOLOGIE

Katedra psychologie
Fakulta sociálních studií MU
2010

Aktualizováno: 9. 9. 2010

Základní informace

Základní charakteristika:

Předmět je primárně určen studentům, kteří chtějí v rámci své závěrečné práce využívat kvalitativní metodologii. Cílem předmětu je seznámit studenty pomocí praktických cvičení s obecnými principy a specifiky kvalitativního výzkumu, a podrobně pak s metodou zakotvené teorie. Předmět má formu projektové výuky v malých skupinách. Studenti budou v jeho průběhu řešit konkrétní výzkumný problém od formulace výzkumné otázky až po vytvoření výzkumné zprávy. Předmět vyžaduje pravidelnou a intenzivní přípravu mezi semináři. Vzhledem k jeho časové náročnosti není vhodné jej absolvovat ve stejném semestru, v němž student dokončuje diplomovou práci. Předmět je komplementární k více teoreticky orientovanému předmětu PSY474 Kvalitativní metodologie v psychologickém výzkumu. Po jeho absolvování mají být studenti schopni:

- samostatně navrhnout a realizovat výzkumný projekt založený na kvalitativním přístupu
- aplikovat principy metody zakotvené teorie na konkrétní problém
- kriticky zhodnotit kvalitativní výzkumnou studii

Určeno pro:

Povinně volitelný předmět, určený pro studenty magisterského studia oborů Psychologie a Psychoterapeutická studia. Do předmětu budou zapsáni studenti, kteří PO ABSOLVOVÁNÍ první přednášky potvrdí svůj zájem žádostí o výjimku.

Kreditová zátěž:

6 ECTS

Forma ukončení:

zkouška

Garance:

Mgr. Tomáš Řiháček, Ph.D.

Vyučující:

Prof. PhDr. Ivo Čermák, CSc.

Mgr. Tomáš Řiháček, Ph.D.

Obsahové a časové rozvržení

Předmět nemá formu konzultací k výzkumným projektům jednotlivých studentů! Na společně vytvářeném a realizovaném projektu ukazují principy a konkrétní postupy kvalitativního výzkumu (zejm. metody zakotvené teorie). Výuka probíhá každý týden v 90-minutových blocích. Forma předmětu je z větší části seminární.

	Datum	Úkoly PŘED seminářem !!	Téma	Náplň
1	21.9.	(1) prostudování sylabu	Úvodní přednáška	Představení předmětu, požadavky na ukončení Principy a specifika kvalitativního výzkumu Metoda zakotvené teorie: historie a základní principy Rozdělení do skupin
2	5.10.	(1) ČETBA: Strauss a Corbin (1999), s. 10-26. (2) promyšlený návrh alespoň 3 výzkumných otázek ve skupině: písemně formulovat otázku, stručně zdůvodnit (čím je zajímavá, potřebná, proč zkoumat daný problém); vložit do IS (za skupinu)	Výzkumná otázka	Pojetí výzkumné otázky v kvalitativním přístupu Diskuze nad přinesenými návrhy, volba otázek pro další práci Formulace dílčích otázek
3	12.10.	(1) ČETBA: Strauss a Corbin (1999), s. 27-38; Miovský (2006), s. 127-140. (2) formulace dílčích otázek, rozvíjejících hlavní výzkumnou otázku (3) zpracování základního přehledu literatury (ne vyčerpávající přehled, jen seznam hlavních knih a článků, přehled zkoumaných otázek/hypotéz, hlavních pojmů a používaných metod); vložit do IS (za skupinu)	Práce s literaturou, tvorba vzorku	Zpětná vazba k dílčím otázkám Způsoby používání literatury v zakotvené teorii Tvorba vzorku v různých fázích výzkumu, teoretický výběr
4	19.10.	(1) ČETBA: Miovský (2006), s. 141-174. (2) navržení struktury rozhovoru (ev. pozorování) na základně hlavní výzkumné otázky a dílčích otázek; vložit do IS (jednotlivě)	Příprava vedení rozhovoru (ev. pozorování)	Základní principy vedení výzkumného rozhovoru Vztah mezi výzkumnými otázkami a otázkami v rozhovoru Příprava rozhovoru ve skupinách

5	26.10.	<p>(1) ČETBA: Miovský (2006), s. 195-217.</p> <p>(2) provedení jednoho rozhovoru (každý) vč. jeho zaznamenání a přepisu, ošetření etických otázek (informovaný souhlas, ochrana citlivých dat), vložit do IS (jednotlivě)</p> <p>(3) provést reflexi rozhovoru (ev. pozorování) – jak způsob kladení otázek a jiné aspekty rozhovoru mohly formovat charakter a kvalitu dat; tato písemná reflexe bude připojena k přepisu (do téhož souboru)</p>	Tvorba a fixace dat	<p>Sdílení zkušeností z vedení rozhovoru (ev. pozorování)</p> <p>Otázky týkající se fixace (přepisu) dat</p> <p>Druhy informací obsažených v datech (neverbální rovina rozhovoru)</p> <p>Epistemologické otázky</p>
6	2.11.	<p>(1) ČETBA: Strauss a Corbin (1999), s. 42-69.</p> <p>(2) analýza (kódování) svého rozhovoru podle principů otevřeného kódování; vložit do IS (jednotlivě)</p>	Analýza (otevřené kódování)	<p>Principy otevřeného kódování</p> <p>Porovnání výsledků individuálních analýz; otázky k procesu analýzy</p>
7	9.11.	<p>(1) ČETBA: Strauss a Corbin (1999), s. 70-85.</p> <p>(2) revize analýzy s koncentrací na koncepty odpovídající na výzkumnou otázku; rozšíření analýzy o axiální kódování; vložit do IS (individuálně)</p>	Analýza (otevřené a axiální kódování)	<p>Důraz na konceptualizaci a rozvíjení kategorií, hledání vztahů mezi koncepty; vztah mezi otevřeným a teoretickým kódováním</p>
8	16.11.	<p>(1) ČETBA: Strauss a Corbin (1999), s. 86-116, 131-144.</p> <p>(2) prostudování analýz ostatních členů skupinky, začátek společné tvorby teorie</p>	Analýza (axiální kódování)	<p>Revize (specifikace) výzkumné otázky</p> <p>Metoda konstatního porovnávání, teoretická citlivost, teoretické vzorkování, teoretická nasycenost</p> <p>Plánování dalšího sběru dat</p>
9	23.11.	<p>(1) získání dalších dat podle potřeby vznikající teorie, přepis dat, analýza a doplnění teorie</p>	Analýza (axiální a selektivní kódování)	<p>Hledání ústřední kategorie, formulace teorie</p> <p>Od této chvíle začít průběžně připravovat výzkumnou zprávu (viz pokyny v níže)</p>
10	30.11.	<p>(1) ČETBA: Strauss a Corbin (1999), s. 145-167.</p> <p>(2) příprava PowerPointové prezentace výsledků s důrazem na grafickou stránku (tj. srozumitelnost, přehlednost a zároveň věrnost datům a teorii)</p>	Prezentace výsledků	<p>Zpětná vazba k prezentacím, otázky grafického vyjádření výsledků.</p>

11	7.12.	(1) ČETBA: Strauss a Corbin (1999), s. 168-186; Miovský (2006), s. 293-305. (2) připravit kostru své výzkumné zprávy; vložit do IS (za skupinu)	Výzkumná zpráva	Struktura výzkumné zprávy, kritéria hodnocení Zařazení metody zakotvené teorie do kontextu jiných metod Ukončení předmětu, zpětná vazba
12	14.12.	(1) ČETBA: Strauss a Corbin (1999), s. 187-194; Miovský (2006), s. 255-274. (2) písemná reflexe výzkumného procesu (za skupinu) (3) konfrontace výsledků s literaturou	Validita a validizace	-důraz na kotvení v datech, hledání „slabých míst“ teorie, princip teoretické nasycenosti, kritéria kvality zakotvené teorie Konfrontace výsledků s literaturou
		Dokončení výzkumné zprávy a její odevzdání do IS (za skupinu)		Výzkumná zpráva vč. hodnocení a komentářů bude v IS dostupná i ostatním skupinám

Požadavky na ukončení

Podmínky absolvování předmětu:

- prezenze (min. 10 seminářů z 12), úkoly je nutno vypracovat a odevzdat všechny;
- průběžné studium literatury a odevzdání průběžných úkolů: zadání úkolů je uvedeno níže a bude upřesněno na seminářích – úkoly se odevzdávají také písemně vždy před konáním příslušného semináře, a to do určené složky v odevzdávací v IS. U každého úkolu je uvedeno, zda jej plní každý student sám, nebo projektová skupina jako celek. Textové soubory odevzdávejte ve formátu .doc nebo .rtf.
- odevzdání závěrečné práce (skupinový projekt) – tuto práci zpracuje každá skupina. Práce je základem pro výsledné hodnocení (známku), vyučující ovšem mohou přihlídnout také k individuálnímu výkonu (aktivitě na seminářích, kvalitě plnění průběžných úkolů).

Zadání závěrečné práce:

Závěrečná práce má podobu výzkumné studie, vytvořené na základě projektu zpracovávaného ve skupině v průběhu celého semestru. Práce svou strukturou i rozsahem odpovídá výzkumné studii v odborném časopise. Předpokládaný rozsah je **20 normostran** (tj. 36 000 znaků vč. mezer). Obsahuje části: **úvod** (velmi stručné uvedení do problematiky, výzkumná otázka a její motivace), **metoda** (tvorba vzorku, popis tvorby dat a analýzy), **výsledky** (prezentace výsledků, vč. grafického znázornění), **diskuze** (metodologická reflexe, přednosti a limity výzkumu, konfrontace s literaturou), **závěr** (význam studie, doporučení pro navazující výzkum), **použitá literatura**. Na začátku také uveďte **abstrakt** (do 10 řádků) a **klíčová slova** (v počtu 3-5). **Termín odevzdání: 31.1. 2011.**

Literatura

Povinná literatura:

(Vyžaduje se průběžné studium konkrétních zadaných kapitol jako přípravu na jednotlivé semináře.)

Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.

Strauss, A., Corbin, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert.

K dalšímu studiu:

Bryant, A., Charmaz, K. (Eds.). (2007). *The SAGE Handbook of Grounded Theory*. London: SAGE Publications.

Glaser, G.G. (1978). *Theoretical Sensitivity: Advances in the Methodology of Grounded Theory*. Mill Valley: Sociology Press.

Glaser, G.G. (1992). *Emergence vs. Forcing: Basics of Grounded Theory Analysis*. Mill Valley: Sociology Press.

Glaser, G.G., Strauss, A.L. (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Chicago: Aldine Publishing Company.

Charmaz, K. (2006). *Constructing Grounded Theory: A Practical Guide Through Qualitative Analysis*. London: SAGE Publications.

Kelle, U. (2005). „Emergence“ vs. „forcing“ of empirical data? A crucial problem of „grounded theory“ reconsidered. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, 6(2), Art. 27, <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0114-fqs0502275>.

Strauss, A., Corbin, J. (1997). *Grounded Theory in Practice*. Thousand Oak: SAGE Publications.

Strauss, A., Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Thousand Oaks: SAGE Publications.